

Reykjavíkurborg
Björn Ingí Edvardsson
Borgartúni 12-14
105 Reykjavík

Reykjavík, 16. júlí 2021
UST202106-138/A.B.
10.04.03

Efni: Tillaga - Deiliskipulag - Rauðhólar í Reykjavík

Vísað er til erindis skipulagsfulltrúa Reykjavíkurborgar er barst 9. júní sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um tillögu að deiliskipulagi fyrir fólkvanginn Rauðhóla í Reykjavík.

Í greinargerð kemur fram að helstu markmið og viðfangsefni skipulagsins eru að hlúa að svæðinu og stuðla að vernd með því að skilgreina og afmarka svæði og leiðir sem lúta að því að tryggja að umhirða, rekstur og framkvæmdir séu í anda skilgreindra markmiða. Auk þess kemur fram að að skipulagssvæðið er um 145 ha að stærð og nær yfir allan fólkvanginn og lítillega út fyrir jaðar hans. Tillagan gerir ráð fyrir göngu- og hjólateiðum, útvistarstígum, reiðleiðum og hestaáningu, áninga- og fræðslustöðum og bílastæðum.

Forsendur og gestir

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að það komi fram í forsendum tillögunnar hver sé áætlaður fjöldi gesta sem mun heimsækja Rauðhóla. Með þeim forsendum væri hægt að rökstyðja umfang tillögunnar, stærð bílastæðis og áningarástaða og umfang stíga.

Reiðleiðir um fólkvanginn

Umhverfisstofnun vísar til fyrri samráðsfunda og afstöðu stofnunarinnar, landeiganda og Orkuveitu Reykjavíkur (OR) varðandi tillögur að göngu- og reiðstígum innan marka fólkvangsins. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að þeir útvistarhópar sem nýti fólkvanginn geti gert það án þess að verndarmarkmið svæðisins séu skert og án þess að árekstrar ólíkra hópa eigi sér stað. Umhverfisstofnun telur að sú vinna sem fram hefur farið, hvað varðar það að finna leiðir til að fólkvangurinn geti nýst ólíkum útvistarhópum án þess verndargildi hans sé ógnað, hafi verið góð og telur að nýjar reiðleiðir sem ekki var fjallað um á áðurnefndum samráðsfundum samræmist ekki þeim rökum sem fram hafa komið í þeirri vinnu. Umhverfisstofnun gerir ekki ráð fyrir að leyfi verði veitt fyrir þeim reiðleiðum sem bætt hefur verið við tillöguna án samráðs með vísan í tillögu og rökstuðning sem stofnunin, landeigandi og OR lagði fram í samráðsferli og er í viðhengi við umsögnina. Í rökstuðningi kemur fram að svæðið sé of viðkvæmt fyrir umferð hesta og þolir ekki það álag, en miklar gróðurskemmdir hafa nú þegar orðið á svæðinu vegna umferð hesta.

Umhverfisstofnun bendir á að stofnunin er leyfisveitandi fyrir öllum framkvæmdum innan hins friðlysta svæðis í samræmi við auglýsingu nr. 185/1974 um fólkvang í Rauðhólum.

Aðgerðaáætlun

Í kafla greinargerðarinnar um **Úrbætur** kemur fram að með stjórnunar- og verndaráætlun fylgi aðgerðaáætlun til fimm ára um forgangsröðun aðgerða sem brýnast er að Umhverfisstofnun vinni að á næstu árum fyrir fólkvanginn. Þá kemur einnig fram að Umhverfisstofnun er ábyrgðaraðili fyrir aðgerðum en að Reykjavíkurborg fylgi einnig áætluninni. Umhverfisstofnun bendir á að í 83. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd kemur fram að sveitarfélög sem standa að stofnun fólkvangs annast umsjón hans og rekstur og bera af því allan kostnað að því leyti sem ekki koma til framlög úr ríkissjóði. Þegar um fólkvanga er að ræða er það því á ábyrgð sveitarfélaga að vinna aðgerðaáætlun og eru þau ábyrgðaraðilar að þeim.

Stjórnunar- og verndaráætlun

Umhverfisstofnun ber ábyrgð á að gerð sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlyst svæði. Í stjórnunar- og verndaráætlun er lögð fram stefnumótun til næstu ára ásamt aðgerðum til að viðhalda verndargildi svæðisins. Þar skal m.a. fjallað um landnýtingu, landvörslu, vöktun, uppbyggingu, fræðslu og miðlun upplýsinga, verndaraðgerðir og aðgengi ferðamanna, þar á meðal aðgengi fatlaðs fólks. Ef ekki hafa verið settar sérstakar reglur um umferð manna og dvöl á viðkomandi svæði í auglýsingu um friðlysingu er heimilt að setja slíkar reglur í stjórnunar- og verndaráætlun. Stjórnunar- og verndaráætlun skal gerð í samvinnu við eigendur svæðisins, Náttúrufræðistofnun Íslands, viðkomandi sveitarstjórnir og eftir atvikum aðrar fagstofnanir og hagsmunaaðila. Tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun skal auglýsa opinberlega og skulu athugasemdir við hana hafa borist innan sex vikna frá birtingu auglýsingarinnar. Áætlunin er háð staðfestingu ráðherra og skal staðfesting og gildistaka áætlunarinnar auglýst í B-deild Stjórnartíðinda.

Fulltrúar Umhverfisstofnunar, landeigenda, Reykjavíkurborgar og hagsmunaaðila vinna nú að gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir Rauðhóla og hafa samráðsáætlun og verk- og tímaáætlun verið birt á heimasíðu Umhverfisstofnunar.

Elliðavatn

Umhverfisstofnun bendir á að Náttúrufræðistofnun Íslands (NÍ) hefur sett fram tillögur að svæðum á framkvæmdaáætlun (B-hluta) náttúruminjaskrár út frá verndun vistgerða, fugla og jarðminja. Tillögurnar hafa verið birtar á heimasíðu stofnunarinnar og fela í sér mat á verndargildi þeirra svæða sem þar eru tilgreind.

Stofnunin vill benda á að skipulagstillagan nær til Elliðavatns sem er á tillögu NÍ að framkvæmdaáætlun (B-hluta) og er tilnefnt vegna ferskvatnsvistgerðar.

Umhverfisstofnun bendir á að ekki er um að ræða gildandi B-hluta náttúruminjaskrár þar sem tillögurnar hafa ekki hlotið þá málsmeðferð sem um getur í lögum þar sem m.a. er haft samráð við sveitarfélög, landeigendur og aðra hagsmunaaðila en áður en tillögurnar verða lagðar fyrir Alþingi verður haft samráð við áðurnefnda aðila.

Hins vegar er það mat stofnunarinnar að mikilvægt sé að hafa þær upplýsingar um Elliðavatn til hliðsjónar þegar skipulagsáætlunin er unnin, þegar áhrif á helstu umhverfisþætti eru metin og til að draga eins og kostur er úr neikvæðum áhrifum á verndargildi svæðisins. Auk þess bendir stofnunin á að þegar framkvæmdaáætlun (B-

hluti) náttúruminjaskrár verður samþykkt af Alþingi getur það haft áhrif á verndarstöðu þeirra svæða sem tillagan nær til.

Fuglar

Í greinargerð kemur fram að á svæðinu er ríkt fuglalíf. Á vorin verpa ýmsar fuglategundir á votlendinu við ána Bugðu. Nefndir eru hrossagaukar, þúfutittlingar, endur, heiðlóur, spóar, stelkar, marfuerlur, gæsir, jaðrakanar og kríur. Reglulega sést til rjúpna í Rauðhólum en einnig hefur orðið vart við smyril og fálka.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að allar framkvæmdir eigi sér stað utan varptíma og að allt rask á vistgerðum með hátt verndargildi, sem m.a. fuglar nýta sér til varps, verði haldið í lágmarki.

Sérstök vernd

Fram kemur í greinargerð að innan deiliskipulagssvæðisins megi finna votlendi sem fellur undir 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Í greininni er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. greinarinnar. Skv. 3. mgr. ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir eru ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að stígar verði innan þess svæðis sem er mikið raskað líkt og fram kemur í greinargerð. Stofnunin ítrekar mikilvægi þess að votlendinu verði ekki raskað.

Stjórn vatnamála

Umhverfisstofnun bendir á að nú er unnið að innleiðingu laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Markmið laganna er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögnum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns og langtímavernd vatnsauðlindarinnar. Lögin taka til yfirborðsvatns og grunnvatns ásamt árósavatni og strandsjó, til vistkerfa þeirra og til vistkerfa sem tengjast þeim að vatnabúskap. Til að ná fram markmiðum laganna skal vinna vatnaáætlun, aðgerðaáætlun og vöktunaráætlun en kynning á fyrstu vatnaáætlun Íslands var kynnt í maí sl. og áætlað er að hún taki gildi árið 2022. Settar hafa verið tvær reglugerðir, reglugerð nr. 935/2011 um stjórn vatnamála og reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlot, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun.

Innan fyrirhugaðs deiliskipulagssvæðis rennur áin Bugða sem hefur straumvatnshlotanúmerið 104-934-R og nefnist Hólmsá/Suðurá. Að auki nær skipulagssvæðið að hluta til til Elliðavatns sem hefur vatnshlotanúmerið 104-303-L. Samkvæmt markmiðum laga og reglugerðar um stjórn vatnamála skulu vatnshlot vera í mjög góðu eða góðu vistfræðilegu ástandi. Í drögum vatnaáætlunar hafa gæðaþættir ástandsflokkunar verið skilgreindir auk krafa sem vatnshlot þurfa að uppfylla til að standast umhverfismarkmið sín.

Umhverfisstofnun bendir á að í 28. gr. laga um stjórn vatnamála, þar sem fjallað er um réttaráhrif vatnaáætlunar, að opinberar áætlanir á vegum stjórnválda, svo sem vegna skipulagsmála, náttúruverndar, orkunýtingar og samgangna, skulu vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun. Við endurskoðun eða

breytingu skipulagsáætlunar sveitarfélags skal, þegar við á, samræma skipulagsáætlunina vatnaáætlun innan sex ára frá staðfestingu vatnaáætlunar.

Virðingarfyllst,

Agnes Porkelsd.
Agnes Porkelsdóttir
sérfræðingur

Björn Stefánsson
Björn Stefánsson
sérfræðingur